

A Lisszaboni Szerződés és az Európai Unió előtt álló kihívások a 2010-es években

Elektronikus tananyag

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült
az Európai Unió támogatásával.

Projektazonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

2020

A Lisszaboni Szerződés és az Európai Unió előtt álló kihívások a 2010-es években

Miről szól ez a tananyag?

Ez a tananyag az Európai Alkotmányos Szerződés kudarca után kialakult válság kezeléséről, a Lisszaboni Szerződés előkészítéséről, aláírásáról és ratifikálásáról szól. Figyelmet fordít arra, hogy milyen hatást gyakorolt a 2008-ban kezdődő globális pénzügyi krízis az Európai Unióra, s milyen vitákat okozott. Kitér az integrációs folyamattal szemben egyre inkább érezhető szkepticizmusra. A tananyag az európai integráció történetének példátlan eseményével, Nagy-Britannia EU-ból való kilépésével zárul.

Tanulási tipp

A tananyag tartalmának elsajátítását megkönnyíti, ha kronológiát készít magának a legfontosabb eseményekről és kigyűjti a korszak vezető szereplőinek életrajzi adatait. Érdeemes fogalomtárat készíteni. Legalább nagy vonalakban nem árt ismerni a korszak nemzetközi kapcsolatainak történetét.

Sarkozy, Brown és Merkel 2009-ben Berlinben

Az Európai Alkotmányos Szerződés (EASZ) 2015-ös francia és holland elutasítása jelentős megrázkódtatást okozott az integráció hívei körében és az Európai Unió egész jövőjét megkérdőjelezte. Az elutasítás hátterében leginkább a belpolitikai elégedetlenség, a 2004-ben bekövetkező keleti bővítés jelentette bizonytalanság és az általa kiváltott egzisztenciális félelmek

álltak. A korábbi évtizedekben, még ha súlyos válságokon át is, az integrációs folyamat haladt előre, az együttműködés újabb és újabb területekre terjedt ki, a közösség egyre szorosabbá vált. Ez a „linearitás” most megszakadt, a szekerkátyúba került, úgy tűnt, az EU legitimációs és identitásválságba sodródott. A tagállamok állam- és kormányfőit tömörítő Európai Tanács (ET) egyelőre nem talált kiutat, ezért úgy döntött, hogy időt biztosít magának a „gondolkodásra” („pihentetésre”), ezáltal esélyt teremt az EASZ ratifikációjának újraindítására. A megoldásra azért is mutatkozott esély, mert ekkoriban a meghatározó tagállamok élén személycserék zajlottak le, s reménykedni lehetett abban, hogy az új

vezetők ([Angela Merkel](#) Németországban, [Nicolas Sarkozy](#) Franciaországban és [Gordon Brown](#) Nagy-Britanniában) lendületet adnak az integráció elakadt szeke-
rének. S nemcsak az elmélyítésről, hanem a bővítés folytatásáról is szó volt, amit
mutatott az, hogy 2005 októberében a régóta várakozó **Törökországgal és Hor-
vátországgal megkezdődtek a csatlakozási tárgyalások.**

A Lisszaboni Szerződés ünnepélyes aláírása a Jeromos-kolostorban

1. A Lisszaboni Szerződés

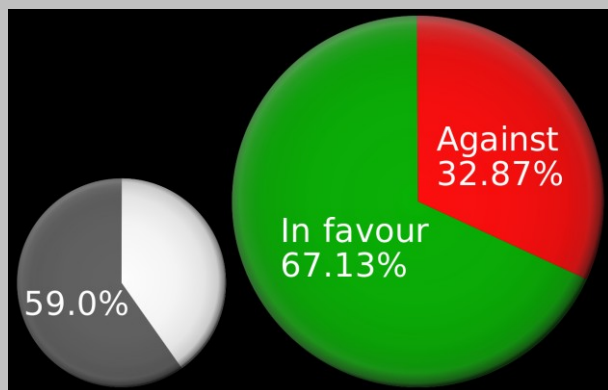
A „gondolkodási időszak” másfél évig tartott. **2007 elején lépett hivatalba a német soros elnökség**, mely **elhatározta, hogy megoldja az alkotmányos válságot**, mégpedig abból kiindulva, hogy az EASZ-t 18 tagállam ratifikálta, így megörzen-
dők a szerződés legfontosabb vívmányai, ugyanakkor választ adnak a vele szem-
ben megfogalmazott ellenvéleményekre is. A dinamikus németek erőfeszítései-
nek köszönhetően **2007 nyarán az ET elfogadta az új megállapodás főbb elemeit**,
majd a szokásos kormányközi konferencia és heves viták vezettek a végleges
szöveg 2007. októberi elfogadásáig. **A Lisszaboni Szerződést a tagállamok képvil-
selői december 13-án írták alá a portugál fővárosban.**

A **dokumentum jelentősen visszalépett az EASZ föderáció felé vezető útján**,
mégis megtartotta annak legfontosabb vívmányait. Az „alkotmányhoz” képest
különbség, hogy a Lisszaboni Szerződés nem váltotta fel a korábbi szerződése-
ket, csupán módosította azokat. A szöveg két fő része az EU-ról és annak műkö-
déséről szól. Lisszabon **egyesítette a három maastrichti pillért**, valamint **dekla-**

rálta az EU jogi személyiségét. Az Alapjogi Charta, mely az EASZ-nak még részét képezte, kikerült a dokumentumból, ugyanakkor jogerőre emelkedett. Elvetették az „EU külügyminisztere” elnevezést, s visszatértek a külügyi és biztonságpolitikai főképviselő titulushoz, habár a tisztségviselő feladatai ugyanazok maradtak. A dokumentum megtartotta

a csoportos soros elnökség („trojka” vagy „trió”) intézményét, az ET állandó elnökének tisztségét, valamint az Európai Parlament taglétszámának 750 főben való maximalizálását. Az új szöveg az alkotmánnyal ellentétben semmilyen módon nem utalt arra, hogy a cél az Európai Egyesült Államok, a föderatív szerkezet megvalósítása lenne.

Eleinte úgy tűnt, hogy a Lisszaboni Szerződés ratifikációja egyszerűbb lesz, mint az EASZ-é, hiszen módosító szerződésről volt szó. Így a legtöbb tagállamban a parlament végezte el a ratifikációt, ami – a politikai elit támogatását látva – biztosabbnak látszott, mint a népszavazás. Írország volt az egyetlen, ahol kötelező volt referendumot tartani, s be is következett az, amitől az uniós tisztviselők tartottak, 2008 júniusában a választók 55%-a elutasította a Lisszaboni Szerződést. Ezúttal azonban nem iktattak be újabb „gondolkodási” időszakot, hanem továbbvitték a ratifikációs eljárást, az íreknek pedig lehetővé tették, hogy később csatlakozzanak. Miután az EU tett Dublin számára bizonyos enged-

A 2009. októberi ír referendum végeredménye

Plakátok az ír népszavazási kampányban

ményeket (a közösség nem nyúl az írek számára érzékeny adózáshoz, abortuszhoz, eutanáziához, katonai semlegességhez), az újabb, 2009. októberi népszavazás már a támogatók 67%-os többségét hozta.

Csakhogy olyan államokban is problémák akadtak, ahol a ratifikációt a parlament végezte el. Az euroszkeptikus cseh köztársasági elnök, Václav Klaus csak hosszas jogi procedúra után volt hajlandó aláírni a prágai

Klaus cseh köztársasági elnök

parlament által ratifikált megállapodást. Németországban meg kellett várni az alkotmánybíróság pozitív döntését, Nagy-Britanniában pedig erős ellenző mozgalom alakult, mely a következő évtizedben napirendre vette az ország uniós tagságának kérdését. Miután minden akadály elhárult, a Lisszaboni Szerződés 2009 decemberében hatályba léphetett. Az egyezmény azonban nem tudta megoldani az EU-t sújtó legitimitációs és identitásválságot, inkább elmélyítette azt, ráadásul időközben globális pénzügyi-gazdasági krízis bontakozott ki, mely újabb kihívások elé állította a közösséget.

Fotók forrása: <https://www.voltairenet.org/>;

<https://en.wikipedia.org/>;

<https://www.zimbio.com/photos/Nicolas+Sarkozy/Gordon+Brown/Merkel+Invites+G20+London+Summit+Preparation/7FVvKHqv1CeE>

Feladat 1: Nézzen utána, mikor került sor az EU Tanácsában a féléves magyar elnökségre! Mely országokkal alkotott hazánk „triót”? Mikor lesz a következő magyar elnökségi periódus?

2. A pénzügyi válság és az Európai Unió

Az Egyesült Államokból 2008-ban kiinduló pénzügyi válság az egész világot megrengette, hatásai és kezelésének módja pedig átalakították a kontinensünket. Módosítani kellett az EU gazdasági és pénzügyi berendezkedését, ami kihatott az intézményi és politikai kérdésekre is, növelve a közösséggel szemben már amúgy is meglévő bizalomhiányt.

Az ún. „ingatlanbuborék” kipukkadása villámgyorsan elérte a reálgazdaságot, bankcsődöket, gyárbezárásokat, létszámleépítéseket okozva. A válságkezelés Európában leginkább tagállami szinten vette kezdetét, a kormányok igyekeztek megmenteni a pénzintézeteiket, államosításokra is sor került. A munkanélküliségi ráta ennek ellenére növekedésnek indult, 2012-ben átlépte a 10%-os küszöböt, a gazdaság 2009-ben recesszióba süllyedt.

A legveszélyesebb jelenség az volt, hogy az eurózóna egyes tagjai hatalmas átlamadósságot halmoztak fel, ami veszélyeztette a közös valuta stabilitását, hiszen az EU gazdaságai szorosan függnek egymástól. Görögország helyzete különösen nagy aggodalomra adott okot, amit súlyosbítottak a napvilágra került „kreatív” görög könyvelési technikák. Egyértelművé vált, hogy Athénnek külső segítségre van szüksége, máskülönben magával ránthatja az egész euróövezetet.

Tüntetés Athénben a megszorítások ellen

Felmerült az övezetből való távozása. A görög kormány megpróbálta elkerülni az [államcsődöt](#) és jelentős gazdasági megszorításokat vezetett be, ami óriási társadalmi elégedetlenséget váltott ki. Mivel az EU a [Nemzetközi Valutaalappal](#) (IMF) együtt további **megszorító intézkedések fejében mentőcsomagot nyújtott**, a tüntetéseken a kormányellenes jelszavak mellett unióellenes szlogenek is megjelentek. Hasonló folyamatok zajlottak le Portugáliában, Spanyolországban, Írországban és Olaszországban is. A tömegek szemében **az euróövezet északi és déli részre osztódott**, köztük mély szakadék keletkezett. Különösen Németország képviselte azt az álláspontot, hogy minden további segítség előfeltétele a szigorú és fegyelmezett költségvetési politika.

Cíprasz miniszterelnök

Az EU ebben a nehéz helyzetben **megpróbált előremenedni és 2011-től lépéseket tenni a [gazdasági kormányzás](#) megteremtése felé**. 2013-ban **létrehozták az [Európai Stabilitási Mechanizmust](#) (ESM)**, amely az euróövezet tagállamainak bizonyos feltételek mellett nyújthat hiteleket az adósságcsapda elkerülése érdekében. Egyéb döntések (pl. [Euró Plusz Paktum](#), [európai szemeszter](#), [hatos csomag](#), [Fiskális Paktum](#)) is születtek, amelyek egyöntetűen a **magasabb szintű gazdaságpolitikai együttműködés és a nagyobb fokú költségvetési fegyelem** felé mutattak. Hogy minden bizonytalanság ellenére az euró vonzó maradt, azt mutatja az is, hogy Észtország (2011), Lettország (2014) és Litvánia (2015) is az övezet tagjává vált.

Görögországban a gazdasági válság nyomán az elégedetlenség fokozódott, így **2015-ben a megszorításokat elutasító radikális**

baloldali **Sziriza párt** nyerte meg a választásokat. **Aléxisz Cíprasz** miniszterelnök nem volt hajlandó elfogadni az eurócsoport pénzügyminisztereinek javaslatait, s habár az ország a fizetésképtelenség szélére sodródott, valamint ismét komoly formában **felmerült az eurózónából való kilépése (grexit)**, júliusban népszavazást írt ki a nemzetközi hitelek feltételeinek elfogadásáról (a megszorításokról). A görög választók több mint 61%-a ugyan nemmel szavazott, de a kormánynak nem volt más választása: a következő hónapban elfogadta az újabb, immár harmadik nagy összegű mentőcsomag feltételeit, a parlament pedig - a referendumnak nyíltan ellentmondva - **döntött a megszorításokról**.

A költségvetési szigort képviselő németek és a görögök szembenállását kifigurázó karikatúra

A tagországok többsége a válságból azt a következtetést vonta le, hogy az euró-zóna megfelelő működéséhez a gazdaságpolitikák nagyobb mértékű összehangolására van szükség, lépéseket kell tenni a **közös gazdasági kormányzás** megteremtésére, létre kell hozni a **fiskális uniót**, az egységes banki szabályozást, közös bankfelügyelettel és **bankunióval**. Vagyis **nem elég a**

monetáris (pénzügyi) unió, a közös valuta, **fiskális (költségvetési) egységre is szükség van**, amit ugyanakkor a tagállamok nehezen vettek tudomásul, hiszen ezzel a szuverenitásuk egy igen nagy darabjáról kellett volna lemondaniuk. Ennek szellemében látott napvilágot 2015 júniusában az ún. **Öt Elnök Jelentése**, vagyis az **Európai Bizottság**, az ET, az euró-zóna pénzügyminisztereit tömörítő **Eurócsoport**, az **Európai Központi Bank (EKB)** és az **Európai Parlament** elnökének közös nyilatkozata, amelyben megállapították, hogy a gazdasági, a pénzügyi és a fiskális unió mellett **2025-ig a politikai uniót is meg kell teremteni**. (A jelentés elolvasható [itt](#).) Ezt követően azonban - hiába javult jelentősen a gazdasági környezet - a tagállamok ellenállása miatt **csak mérsékelt előrelépés történt** a kitűzött közös célok felé. Bebizonyosodott, hogy a tagországok némelyike nem akar lemondani a fiskális önállóságáról. Az is **bebizonyosodott, hogy kevésbé működik a közösségi szolidaritás**: a gazdagabb országok nem feltétlenül állna készen arra, hogy a szegényeb-

Az ötök egyike: Mario Draghi, az EKB elnöke (2011–2019)

beken segítsenek. A célok megvalósítását a 2020-ban kitört koronavírus-járvány bizonyosan hátráltatni fogja: az EU ugyan jelentős támogatásokat helyezett kilátásba a nehézségekkel küzdő tagállamainak, de az EU27-ek GDP-je az első negyedévben soha nem látott mértékű, 3,2%-os csökkenést volt kénytelen elkönyvelni.

Képek forrása: <https://www.ifri.org/en/publications/enotes/notes-cerfa/greek-german-relations-times-crisis>; <http://www.rollingalpha.com/2015/04/29/grexit-the-costs-and-impossibilities/>; Wikipedia

3. Az EU előtt álló külső kihívások a 2010-es években

Nem a gazdasági problémák voltak az egyetlenek, amelyek kihívások elé állították Európát. A 2010-es évekre megváltozott a külső környezet, ami új megközelítéseket igényelt. Az Egyesült Államokkal folyamatosan tárgyalásokat folytatott az EU az egyesek által „minden idők legjelentősebb gazdasági megállapodásának” titulált szabadkereskedelmi térség létrehozása reményében, amelyek a Világkereskedelmi Szervezet (WTO) dohai fordulója után, 2013-ban gyorsultak fel. A Transzatlanti Kereskedelmi és Beruházási Partner-

ségtől (TTIP) a felek új munkahelyek létrejöttét és gazdasági előnyöket vártak, de mindvégig heves politikai viták kísérték a megbeszéléseket, kétségbe vonva azok létjogosultságát, bírálva titkosságukat, valamint azt, hogy az üzleti szféra érdekeit a társadalmak hosszú távú érdekei elé helyezik. Megrendítette a kétoldalú bizalmat a 2013-ban napvilágra kerülő lehallgatási botrány is. Hiába kötött az EU szabadkereskedelmi megállapodást az évtized második felében Japánnal, Kanadával, Mexikóval, Vietnammal, valamint a Dél-amerikai Közös Piac (Mercosur), a protekcio-

Merkel és Trump találkozója 2017-ben a Fehér Házban

nizmust képviselő Donald Trump új amerikai elnök hivatalba lépése után, 2017-ben az USA a tárgyalásokat felmondta. Sőt a Trump-adminisztráció 2018-ban vámokat vetett ki az európai acélra és alumíniumra. Később ugyan az amerikai-uniós megbeszéléseket folytatták (Merkel ezt 2017-ben kifejezetten sürgette), miután 2019 áprilisában az EU Tanácsa ezt jóváhagyta, de az ellenérzések nem szűntek meg. 2020 elején például az élelmiszerbiztonság és a környezetvédelem kapcsán merültek fel kétségek számos európai civil szervezetben.

Ugyancsak súlyos problémákat okozott az EU-nak az, hogy 2014-ben Oroszország egy népszavazásra hivatkozva annektálta a csak általa elismert Krími Köz-

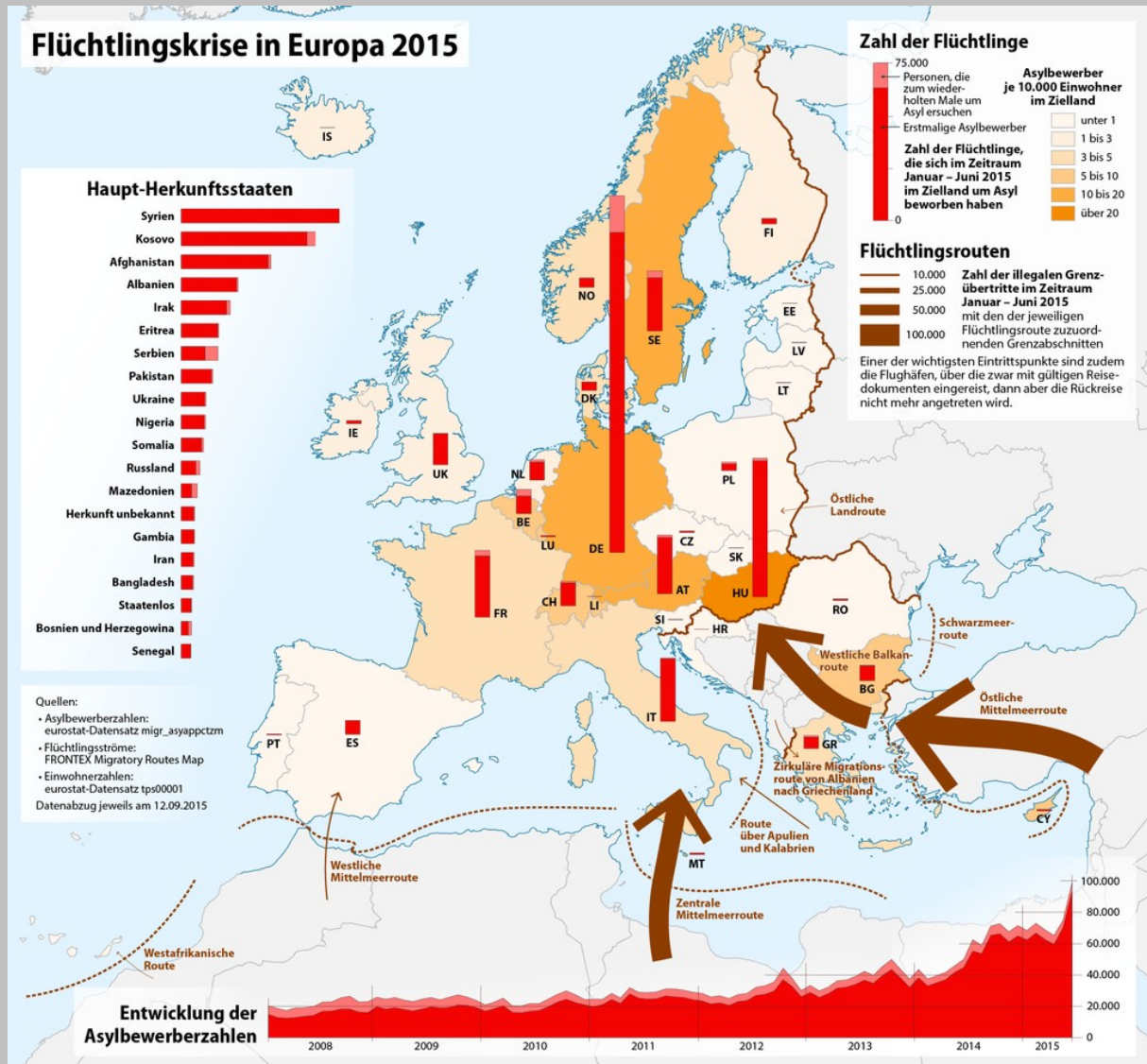
társaságot. Ennek következtében Donyeck környékén **polgárháborús helyzet alakult ki**, amelybe az oroszok beavatkoztak. Mindez egybeesett az EU és Ukrajna között megkötött társulási szerződéssel, amely 2017-ben lépett hatályba. Ez betetőzte azt a folyamatot, amelyet Moszkva az orosz érdekszférába való nyugati behatolásként értelmezett. Az EU a 2004-es keleti bővítés után az egész térséggel intézményes kapcsolatokat hozott létre (Európai Szomszédságpolitika, Keleti Partnerség), Oroszországgal pedig partnerségi megállapodásokat kötött.

A Keleti Partnerség résztvevői

Az EU-orosz kapcsolat nemcsak biztonságpolitikai szempontból jelentett gondot Brüsszel számára, hanem az energiapolitika szempontjából is, ugyanis az EU gázfogyasztásának kb. 40%-a orosz eredetű volt, egyes keleti tagállamok pedig teljes gázfelhasználásukban Oroszországra támaszkodtak. Az EU főként **gazdasági szankciók**kal és a partnerségi tárgyalások megszakításával („soft power”) próbálta Moszkvát jobb belátásra téríteni a Krím ügyében, de ennek a jobbra sikertelen politikának az elvei mélyen megosztották a tagállamokat. Ismét **bebizonyosodott a közös külpolitika hiánya**. Az EU a szankciók és a diplomáciai erőfeszítések ötvözésével kísérletezett, de időről időre újabb feszültségek keletkez-

tek. Az Európai Parlament 2015 után számos határozatban ítélte el [Vlagyimir Putyin](#) elnök politikáját, az ellenzékiekkel szembeni bánásmódot, a Krím jogellenes bekebelezését. Az évtized végén is bizonytalanság jellemezte a kétoldalú kapcsolatokat.

A 2015-ös menekültválság

A Moszkvához fűződő viszonynál is nagyobb **belső megosztottságot okozott a menekültkérdés**. A 2010-es években a közel-keleti válságok ([szíriai polgárháború](#), iraki problémák, afganisztáni harcok) minden korábbinál nagyobb mértékben növelték a nyugatra áramló **menekültek** számát. Ugyancsak **jelentős tömegek indultak útnak** Afrika válságócaiból. Az útvonalak dél és kelet felől közelítették az Uniót, a legnagyobb nyomás az olaszokra, a spanyolokra, a görögökre és a magyarokra nehezedett. A menekültek ugyanakkor főleg Németországba, Nagy-Britanniába és a skandináv államokba igyekeztek. A világsajtót bejárták a lélekvesztőkről készült képek, a Földközi-tengeren ezrek vesztették életüket. **Az EU**

komoly figyelmet szentelt a migrációs politikájának, az ET az ülésein rendszeresen foglalkozott vele, a tagállamok pedig nagyon különbözőképpen viszonyultak a problémához (stratégia, terhek elosztása).

A megelőző évtizedekben a menekültekkel szembeni eljárás egységesülé-

Menekültek mentése a Földközi-tengeren

ment keresztül a tagállamokban. A 2003-as dublini rendelet az ujjenyomatvételről és a 2013-as újabb dublini rendelet szabályokat fogalmazott meg a menedékkérők védelmében. A Bizottság úgy próbálta kezelni a válságot, hogy a csúcsponton, 2015-ben elosztásra tett javaslatot, hogy csökkentse a leginkább érintett tagállamokra nehezedő nyomást, továbbá hatékonyabbá akarta tenni az embercsempészek elleni fellépést. Bizonyos tagállamok azonban egyáltalán nem voltak hajlandók menekülteket befogadni, ami éles ellentétekhez vezetett. Nyilvánvalónak tűnik, hogy - miközben humanitárius okokból segíteni akar - földrészünk lassan eléri befogadóképességének határát, mint ahogy az is egyértelmű, hogy a tagállamok közötti szolidaritás nem működik, egységes álláspont nem alakult ki. A menekültkérdés ezenfelül hasznos eszköznek bizonyult az euroskeptikus politikai erők számára, jóllehet az EU intézkedései (pl. a törökökkel kötött 2016-os megállapodás, a külső határok megerősítése,) következtében az illegális migránsok száma 90%-kal csökkent.

Fotók forrása:

https://www.napi.hu/nemzetkozi_gazdasag/merkel-trump_csata_a_lathataron.642540.html;

<https://www.consilium.europa.eu/hu/infographics/towards-stronger-eastern-partnership/>;

https://hu.wikipedia.org/wiki/Eur%C3%B3pai_migr%C3%A1ci%C3%B3s_v%C3%A1ls%C3%A1g

Menekültek az M1-es autópályán Bécs felé tartanak 2015 szeptemberében

Érdekesség: A menedékkérők száma meredek növekedésnek indult a 2010-es években. 2008-ban még csupán 226 ezren adtak be

menedékkérelmet, 2012-ben már 336 ezren, 2015-ben 432 ezren, 2014-ben viszont már 626 ezren!

Feladat 2: Mi okozta az EU-ra nehezedő migrációs nyomást? Melyek a legismertebb útvonalak?

3. A bővítés és az intézményrendszer problémája

A Lisszaboni Szerződés megkötése és a globális pénzügyi válság kitörése után lelassult a bővítés folyamata. A 2010-es években egyedül Horvátország lépett be a közösségbe. A folyamat még a 2000-es zág-rábi csúcsértekezleten kezdődött, amikor a nyugat-balkáni országok kifejezték

a belépési szándékukat. **Horvátország a belépési kérelmét 2003-ban nyújtotta be**, a következő évben pedig megkapta a tagjelölt státuszt. **A tárgyalások 2005-ben indultak el**. A megbeszéléseket több tényező is hátráltatta. A délszláv konfliktus alatt elkövetett háborús bűncselekmények ügyében a hágai Nemzetközi Törvényszék teljes együttműködést várt el, amire egy ideig várni kellett. A Pirani-öbölben területi viták robbantak ki Szlovéniával, ami szintén blokkolta az előrehaladást. A pénzügyi válság és a Lisszaboni Szerződés ratifikálásának elhúzódnása is nehézségeket okozott. **Végül a tárgyalásokat a soros magyar elnökség idején, 2011 nyarán sikerült lezárni**, a csatlakozási szerződést pedig decemberben aláírni. **Horvátország 2013. július 1-jén lett az EU 28. tagállama**.

A nyugat-balkáni országok közül tagjelölt Szerbia, Montenegró, Albánia és

Észak-Macedónia, de a tárgyalások befejezése még messze van (Szerbia esetében a Bizottság 2025-ös céldátumot jelölt meg). Törökországgal hiába kezdődtek meg a megbeszélések, a belépésre belátható időn belül nincs esély. Izland eseté pedig azért érdekes, mert 2010-ben ugyan meg-

Barroso bizottsági elnök

kezdte a tárgyalásokat, de egy kormányváltás következtében maga kérte azok felfüggesztését 2015-ben.

Ezeket a bővítési tárgyalásokat egy alaposan átalakult uniós intézményrendszernek kellett lebonyolítania. A Lisszaboni Szerződés értelmében megerősödött az EP szerepe, csak hogy a pénzügyi válság kezelése előtérbe állította a Bizottságot és a miniszteri tanácsot, valamint a tagállamokat. A [José Manuel Barroso](#) vezette Bizottságnak emellett új tisztségviselőkkel is együtt kellett dolgoznia, például a külügyi és biztonságpolitikai főképviselővel, [Catherine Ashton](#)-nal és az Európai Tanács két és fél évre megválasztott elnökével, [Herman Van Rompuy](#)-jel. Az ET befolyása folyamatosan nőtt, üléseinek száma emelkedett, egyértelműen a legfontosabb politi-

kai döntéshozó testületté vált. A miniszteri tanács is átalakult, 2014. november 1-jén áttért a [kettős többség](#) alkalmazására a döntéseknél. Jelentősen megerősödött az eurózóna pénzügyminisztereinek tanácsa, az [Eurócsoport](#), melynek különösen a válságkezelésben jutott kiemelt szerep. Az EP hatáskörét bővítették, számos új területen kötelező bevonni a döntéshozatalba. Igyekeztek erősíteni a rendszer demokratizmusát, például az [Európai Polgári Kezdeményezés](#) bevezetésével, melynek lényege, hogy egymillió európai polgár jogalkotásra kérheti fel a Bizottságot. A 2014-es európai parlamenti választás új elemet vezetett be: [megjelent az ún. csúcsjelölti rendszer](#), vagyis az a megoldás, hogy az EP nagy pártjai megnevezték a maguk csúcsjelöltjét a Bizottság elnöki tisztségére. A jelöltek tévés vitán mutatták be elképzeléseiket. A választás után a legtöbb mandátumot elnyerő [Néppárt](#) jelöltje, [Jean-Claude Juncker](#) lett a Bizottság új elnöke. Juncker mellett az ET élére is új vezető került az aktív szerepet játszó [Donald Tusk](#) személyében. Az évtized folyamán az intézmények vezetői és a tagállamok felelős pozícióban lévő politikusi között tovább folytatódott az EU jövőjéről szóló régi vita,

Herman Van Rompuy és Catherine Ashton

amely a brexit fényében különös jelentőségre tett szert.

Juncker és Tusk

Képek forrása: Wikipedia;
<https://delhir.info/2017/09/20/szerbia-eu-s-csatlakozasa-maradektalanul-teljesiteni-felteteleket/>;
<http://polgarportal.hu/szloven-lap-az-eu-boviteserol-horvatorszag-tuszaival-nak-nyugat-balkani-orszagok/>;
http://www1.rfi.fr/actuen/articles/119/article_5919.asp;
<https://neweuropeans.net/article/2110/open-letter-european-commission-president-juncker-and-european-council-president-tusk>

Érdekesség: Tusk 2007 és 2014 között Lengyelország miniszterelnöke volt. Ő volt az első kormányfő, akit a rendszerváltás után újraválasztottak. Származását tekintve német és kasub (nyugat-pomerániai szláv népcsoport). Apját a második világháborúban a németek besorozták a Wehrmachtba, ahonnan hamar megszökött. Tuskot 2017-ben a pécsi egyetem a díszdoktorává fogadta.

Feladat 3: Milyen tényezők hátráltatták Horvátország uniós csatlakozását? Milyen nemzetiségű a Bizottság volt elnöke, Barroso és Juncker?

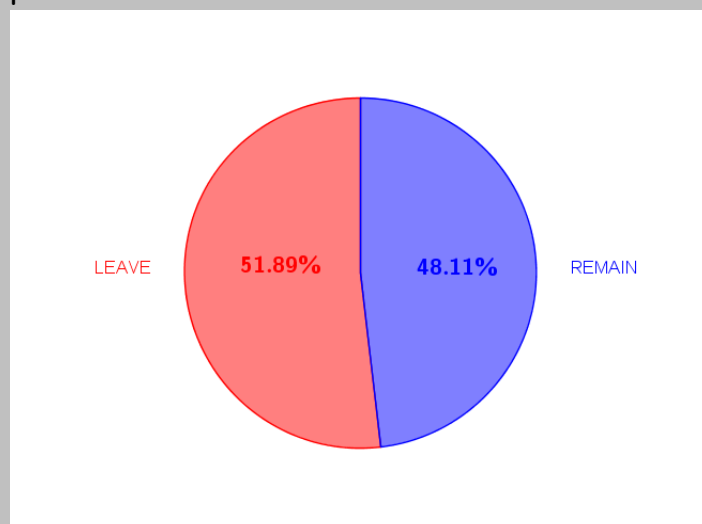
4. Az EU-val szembeni bizalmi válság és a brexit

Hosszabb ideje megfigyelhető az EU-val szemben megnyilvánuló **csökkenő bizalom a polgárok részéről**, habár a felmérések 2009-ig még azt mutatták, hogy az intézmények iránti bizalom folyamatosan nő. Először 2010-ben tapasztalhattuk ennek a trendnek a megfordulását, aminek a **hátterében a pénzügyi válság húzódott meg**. Attól fogva **egyre nagyobb a kiábrándultság**, ami példátlan az integráció történetében. Egyre nagyobb az **euroszkepticizmus** mértéke, habár ez távolról sem egységes hozzáállás, mérsékelt és radikális ellenzői egyaránt vannak az integrációnak és az EU-nak. **A jelenség minden tagállamban megfigyelhető**, bal- és jobboldali politikai erőknél egyaránt kimutatható. Az EP-ben olyan frakció is működik, mely szkeptikus képviselőket fog össze (Európai Konzervatívok és Reformerek). A 2019-es EP-választás után viszont optimizmusra okot adó közvélemény-kutatások láttak napvilágot.

Ennek a szkeptikus magatartásnak volt az egyik megnyilvánulása a **brexit**, amely az integráció történetében először hozta magával egy tagállam kilépését a közösségből. Nagy-Britanniára mindig is jellemző volt, hogy bizonyos távolságtartással közelített az európai egység gondolatához és belépése, 1973 után is mindvégig elutasította a föderáció ötletét. Lisszabon után azonban gyorsan teret nyert a szigetországban az a vélekedés, hogy az EU együttműködése már túlzottan erőteljes, azt korlátok közé kell szorítani. Az ország konzervatív miniszterelnöke, **David Cameron** 2012-ben szorgalmazni kezdte, hogy vizsgálják fölül a közösség és Nagy-Britannia kapcsolatát, a köztük lévő munkamegosztást. 2013 januárjában bejelentette, hogy népszavazást kezdeményez az ország uniós tagságáról, ami egyébként a brit politikai gyakorlatban merőben szokatlan lépés.

A **népszavazásra** 2016 júniusában került sor és az elutasítók szűk többségbe kerültek, a bennmaradást pártoló Cameron pedig lemondott. Utóda, **Theresa May** 2017 márciusában bejelentette hazája kilépési szándékát az EU-ból a Lisszaboni Szerződés 50. cikkelye alapján.

Ezt követően hosszadalmas és bonyolult politikai játszma vette kezdetét, ugyanis az alsóház tagjainak többsége ellenezte a brexitet és több ízben is elutasította a May és az EU által kötött kilépési megállapodást, így a kilépést 2019-ben el kellett halasztani. A patthelyzet miatt May lemondott, utóda a radikális kilépéspárti **Boris Johnson** lett. Csak az év végén rendezett előrehozott parlamenti választás után sikerült az alsóházzal elfogadtatni a kilépés feltételeit.

Cameron öt alapelve az EU-ról:

1. Az EU lényege az egységes piac, Nagy-Britanniának e piac szívében kell maradnia.
2. Olyan struktúra kell, mely képes kezelni a tagállamok közötti különbségeket.
3. Hatalmi jogosítványokat kell visszaadni a tagállamoknak.
4. A nemzeti parlamentek nagyobb szerepet kell, hogy kapjanak.
5. Az eurózónában bevezetett eljárások legyenek érvényesek a kívülállókra is.

„Ha most feltennék a kérdést a brit polgároknak, hogy elfogadják-e az EU-t jelenlegi formájában (...), szinte biztos, hogy nemmel szavaznának. Ezért támogatom a népszavazást.”

Cameron 2013. január 23-i londoni beszéde

2020. január 31-én az Egyesült Királyság megállapodás megkötésével, rendezett körülmények között kilépett az EU-ból. 2020 végéig azonban részletes egyezményt kell kidolgozni a közösség és Nagy-Britannia jövőbeni kapcsolatairól.

Feladat 4: Vajon milyen okok vezettek el a brexithoz?

A brexit főszereplői: Cameron, May és Johnson

Képek forrása: Wikipedia

Részösszefoglalás, ismétlés: 10. lecke, 10. részösszefoglalás.wmv

Ellenőrző feladatok: 10. lecke, 10. ellenőrző feladatok.htm, Az Európai Unió vezetői.htm

Ajánlott irodalom a téma iránt érdeklődőknek

♠ ARATÓ KRISZTINA - KOLLER BOGLÁRKA: *Európa utazása. Integrációtörténet.* Gondolat, Budapest, 2015.

♥ POGÁTSZA ZOLTÁN: Válságok 6. - Korunk Nagy Recessziója - a 2008 utáni globális pénzügyi válság. *Új Egyenlőség*, 2019. 02. 03. <http://ujegyenloseg.hu/valsagok-6-%e2%88%92-korunk-nagy-recesszioja-%e2%88%92-a-2008-utani-globalis-penzugyi-valsag/>

♣ VÉGH MARCELL ZOLTÁN: A 2008-as válság hozadékai az EU számára: gazdaságpolitikai koordinációból gazdasági kormányzás. *Európai Tükör*, 2019/2. 7-25. https://folyoiratok.uni-nke.hu/document/nkeszolgaltato-uni-nke-hu/Europai_Tukor_2019_2_1_Vegh.pdf

♦ MARJÁN ATTILA: Bankunió és fiskális paktum - célok, kilátások, kétségek. *MKI-tanulmányok*, T-2013/21. https://kki.hu/assets/upload/Tanulmanyok_2013_21_Bankunie_ees_fiskelis_pakt.pdf

♠ Az *Európai Tükör* c. folyóirat írásai. <https://folyoiratok.uni-nke.hu/nyomtatásban-megjeleno-egyetemi-folyoiratok/europai-tukor/aktualis-szam>